

Sygn. akt I ACa 543/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2014 roku

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Stanek

Sędziowie: SSA Joanna Walentkiewicz - Witkowska

SSO (del.) Jolanta Żaloba (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Julita Postolska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 października 2014r w Ł.

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w T.

przeciwko **M. P. (1) i M. P. (2)**

o **uznanie czynności prawnej za bezskuteczną**

na skutek apelacji pozwanego M. P. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 12 września 2013r sygn. akt I C 1504/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1. w ten tylko sposób, że dodaje po słowach „księgę wieczystą numer (...)” następującą treść: „- ograniczając bezskuteczność tej umowy do celów zaspokojenia wierzytelności przysługującej (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w T. wobec dłużnika A. P. (1), wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty, wydanego przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 21 września 2009 r w sprawie sygn. akt X GNc 572/09 – do kwoty 96.880,49 złotych (dziewięćdziesiąt sześć tysięcy osiemset osiemdziesiąt złotych 49/100);
2. odrzuca apelację w pozostałej części;
3. zasądza od M. P. (1) na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w T. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 543/14

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 15 października 2012r złożonym do Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim, zmodyfikowanym i równocześnie rozszerzonym w piśmie procesowym z dnia 13 czerwca 2013r, skierowanym przeciwko pozwanym B. P. (1), M. P. (2) i M. P. (1), powód (...) sp. z o.o. w T. wniósł o:

- uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda czynności prawnej – umowy darowizny zawartej przed notariuszem B. G. w T. rep. A nr (...) w dniu 27.01.2010r, na podstawie której dłużnik A. P. (1) wraz z żoną T. P. (1) darowali swoim

synom – M. P. (1) i M. P. (2) stanowiący odrębną nieruchomość lokal mieszkalny położony w T. przy ul. (...) (...) (...), dla której Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą nr (...), która to czynność prawna została dokonana z pokrzywdzeniem powoda, uniemożliwiając skuteczną egzekucję wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 21 września 2009r w sprawie sygn. akt XGNC 572/09,

- uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda czynności prawnej – umowy darowizny zawartej przed notariuszem B. G. w T. rep. A nr (...) w dniu 11.03.2011r, na podstawie której M. P. (1) darował swemu bratu M. P. (2) udział w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnym położonym w T. przy ul. (...) (...) (...), dla którego Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą nr (...), która to czynność prawna została dokonana z pokrzywdzeniem powoda, uniemożliwiając skuteczną egzekucję wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 21 września 2009r w sprawie sygn. akt XGNC 572/09,

- uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda czynności prawnej – umowy darowizny zawartej przed notariuszem B. G. w T. rep. A nr (...) w dniu 12.04.2011r, na podstawie której M. P. (2) darował swemu synowi B. P. (1) lokal mieszkalny stanowiący odrębną nieruchomość położony w T. przy ul. (...) (...) (...), dla którego Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Pozwany w M. P. (1) wniósł o oddalenie powództwa. Pozostali pozwani nie zajęli stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 12 września 2013 roku wydanym w sprawie sygn. akt I C 1504/12, który w stosunku do pozwanych B. P. (1) i M. P. (2) jest wyrokiem zaocznym, Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim:

- uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. czynność prawną - umowę darowizny zawartą przed notariuszem B. G. w T. Rep. A nr (...) w dniu 27 stycznia 2010r, na podstawie której dłużnik A. P. (1) wraz z żoną T. P. (1) darowali swoim synom – M. P. (1) i M. P. (2) stanowiący odrębną nieruchomość lokal mieszkalny położony w T. przy ul. (...) (...) (...), dla której Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą numer (...),
- uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. czynność prawną - umowę darowizny zawartą przed notariuszem B. G. w T. Rep. A nr (...) w dniu 11 marca 2011r, na podstawie której M. P. (1) darował swojemu bratu M. P. (2) udział w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnym położonym w T. przy ul. (...) (...) (...), dla której Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą numer (...),
- uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. czynność prawną - umowę darowizny zawartą przed notariuszem B. G. w T. Rep. A nr (...) w dniu 12 kwietnia 2011r, na podstawie której M. P. (2) darował swemu synowi B. P. (1) stanowiący odrębną nieruchomość lokal mieszkalny położony w T. przy ul. (...) (...) (...), dla której Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą numer (...),
- zasądził od pozwanych na rzecz powoda kwotę 8.461 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,
- oraz nadał wyrokowi w punktach 1, 2 i 3 w stosunku do pozwanych M. P. (2) i B. P. (1) rygor natychmiastowej wykonalności.

Rozstrzygnięcie to oparte zostało na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Powód jest wierzycielem A. P. (1) na podstawie prawomocnego nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie sygn. akt X GNC 527/09, na podstawie którego A. P. (2) zobowiązany jest zapłacić na rzecz powodowej spółki kwotę 164.963,87 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu. Toczona się przeciwko dłużnikowi egzekucja komornicza okazała się bezskuteczna. Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim z dnia 29 czerwca

2011r dłużnik A. P. (2) uznany został winnym tego, że w dniu 27 stycznia 2010r w celu udaremnienia zaspokojenia wierzycieli i wykonania orzeczenia Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 9 października 2009r w sprawie sygn. akt X GNc 572/09 w postaci nakazu zapłaty kwoty 118.194,21 zł na rzecz wierzyciela (...) sp. z o.o. w T. oraz orzeczenia Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 września 2009r w sprawie V GNc 1477/09 w postaci nakazu zapłaty kwoty 43.919 zł na rzecz PPHU (...) P. K., przekazał nieodpłatnie w drodze darowizny, zagrożone zajęciem składniki swojego majątku, w postaci lokalu mieszkalnego przy ul. (...) na rzecz swoich synów M. i M. P. (2) oraz nieruchomości w postaci działki budowlanej położonej w S. Dużych na rzecz syna M. P. (2), czym działał na szkodę wierzycieli (...) sp. z o.o., to jest czynu z art. 300 § 2 k.k.

W dniu 27 stycznia 2010r A. P. (1) i jego żona T. P. (1) zawarli przed notariuszem B. G. w formie aktu notarialnego umowę darowizny, na podstawie której darowali swoim synom – M. P. (1) i M. P. (2) w udziałach po 1/2 części stanowiący odrębną nieruchomość lokal mieszkalny położony w T. przy ul. (...) wraz z pomieszczeniem przynależnym, dla którego Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Równocześnie w akcie tym na rzecz małżonków P. ustanowiona została dożywotnia służebność osobista polegająca na prawie korzystania z całego lokalu mieszkalnego.

W dniu 11 marca 2011r została sporządzona umowa darowizny przed notariuszem B. G., na podstawie której M. P. (1) darował swojemu bratu M. P. (2) udział 1/2 części w stanowiącym odrębną nieruchomość lokal mieszkalnym położonym w T. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Jednocześnie małżonkowie A. i T. P. (2) zrzekli się ustanowionej na ich rzecz służebności osobistej mieszkania.

W dniu 12 kwietnia 2011r przed notariuszem B. G. została sporządzona umowa darowizny, na podstawie której M. P. (2) darował swojemu synowi B. P. (1) lokal mieszkalny położony w T. przy ul. (...).

W Sądzie Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim toczyło się postępowanie cywilne przeciwko B. P. (2) z powództwa (...) Bank (...) SA w W. i wyrokiem wydanym w dniu 20 kwietnia 2012r sąd uznał za bezskuteczną w stosunku do (...) Bank (...) SA w W. czynność prawną A. P. (1) i T. P. (1) w postaci darowizny lokalu mieszkalnego położonego w T. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą nr (...) – na rzecz synów M. P. (1) i M. P. (2), a następnie umowy darowizny udziału we współwłasności tego lokalu mieszkalnego dokonanej przez M. P. (1) na rzecz M. P. (2) oraz umowy darowizny przeniesienia własności tego lokalu przez M. P. (2) na rzecz B. P. (1) – w zakresie wierzytelności powoda wobec darczyńcy A. P. (1) określonej bankowym tytułem wykonawczym.

Aktualnie do zapłaty na rzecz powoda (...) sp. z o.o. przez dłużnika A. P. (2) pozostała kwota 96.880,49 zł. A. P. (2) nie posiada majątku, nie prowadzi działalności gospodarczej, wraz z żoną mieszka w lokalu stanowiącym przedmiot powyższych umów darowizny.

Dokonując oceny prawnej zgłoszonego żądania Sąd Okręgowy odwołał się do treści przepisu art. 527 k.c., stwierdzając że wskutek zawarcia umowy darowizny dłużnik powoda A. P. (2) stał się niewypłacalny w stopniu wyższym niż przed dokonaniem tej czynności, w związku z czym nastąpiło pokrzywdzenie wierzyciela. Tym samym Sąd Okręgowy uznał, iż spełnione zostały przesłanki z art. 527 k.c. dla udzielenia ochrony wierzycielowi w zakresie służącej mu względem dłużnika wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Łodzi wydanego w sprawie sygn. akt XGNc 572/09, która to wierzytelność wynosi aktualnie kwotę 96.880,49 zł. Pozwani w niniejszym postępowaniu nie wskazali żadnego majątku dłużnika, z którego mogłoby nastąpić zaspokojenie wierzyciela (...) sp. z o.o. w T..

Sąd Okręgowy wskazał, iż w przedmiotowej sprawie zastosowanie ma domniemanie wynikające z przepisu art. 527 § 3 k.c., gdyż wskutek czynności krzywdzącej wierzyciela korzyść nabyły osoby będące w bliskim stosunku z dłużnikiem – jego synowie M. P. (1) i M. P. (2). Zastosowanie ma również przepis art. 528 k.c. pozwalający na uznanie czynności za bezskuteczną, gdy osoba trzecia nie wiedziała i nawet przy zachowaniu nienależytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie. Z taką zaś sytuacją mamy do czynienia w ocenianej sprawie.

Sąd Okręgowy wskazał, iż czynność prawna przeniesienia własności nieruchomości dotyczyła składnika majątku wspólnego A. P. (2) i T. P. (2). Odwołując się do poglądu zaprezentowanego w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2011r w sprawie sygn. akt III CZP 15/11 (opubl. OSNC z 2012r, nr 1, str. 1) stwierdził, iż wierzyciel na podstawie art. 527 k.c. mógł zażądać uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez oboje małżonków, a dotyczącej majątku wspólnego, choć tylko jeden z nich był jego dłużnikiem.

Sąd Okręgowy uznał również za uzasadnione żądanie uznania za bezskuteczne umów darowizny dokonanych pomiędzy M. P. (2) a M. P. (1) oraz następnie między M. P. (2) a B. P. (1). Odwołując się do treści art. 531 § 2 k.c. sąd stwierdził, że w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Zarówno umowa z dnia 11 marca 2011r jak i umowa z dnia 12 kwietnia 2014r były rozporządzeniami nieodpłatnymi i dotyczyły tego samego przedmiotu, to jest lokalu mieszkalnego położonego w T. przy ul. (...).

W uzasadnieniu rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał, iż wszystkie czynności prawnej uznane za bezskuteczne wobec powoda dotyczą wierzytelności powoda wynikającej z nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w Łodzi w dniu 21 września 2009 roku w sprawie sygn. akt XGNc 572/09.

Stosownie do wyniku procesu pozwani obciążeni zostali kosztami procesu na rzecz powoda w oparciu o art. 98 k.p.c.

O rygorze natychmiastowej wykonalności wobec pozwanych M. P. (2) i B. P. (1) orzeczono na podstawie art. 333 § 1 pkt. 3 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany M. P. (1) zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

- naruszenie prawa materialnego, a to przepisu art. 527 § 1 k.c. poprzez uznanie za bezskuteczne w stosunku do powoda czynności prawnych, to jest umów darowizny z dnia 27 stycznia 2010r, z dnia 11 marca 2011r i z dnia 12 kwietnia 2011r, w sytuacji gdy T. P. (1) nigdy nie pozostawała dłużnikiem powoda, powód nie dysponuje tytułem wykonawczym przeciwko niej, a zaskarżone rozstrzygnięcie uznaje za bezskuteczne również rozporządzenie udziałem przez T. P. (1) w majątku wspólnym małżonków P.,
- zaniechanie wskazania w sentencji zaskarżonego wyroku wierzytelności powoda wobec A. P. (1), której ochronie ma służyć skarga pauliańska,
- naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego, polegającą na chybnym uznaniu, że T. P. (1) pozostaje dłużnikiem powoda i w konsekwencji uznaniu za bezskuteczną podjętą przez nią czynność prawną.

Powołując się na te zarzuty pozwany M. P. (1) wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, iż zaskarżony wyrok uchybia treści art. 527 § 1 k.c., ponieważ lokal mieszkalny będący przedmiotem skarżonych umów stanowił składnik majątku wspólnego małżonków A. i T. P. (1), a T. P. (1) nigdy nie była dłużnikiem powoda. Do chwili obecnej nie została zniesiona wspólność ustawowa między małżonkami P.. Przedmiotowy lokal mieszkalny nie wchodził w skład przedsiębiorstwa prowadzonego przez dłużnika powoda. Z tych też względów – zdaniem skarżącego – skierowanie egzekucji do tego lokalu byłoby niemożliwe. Również z tej przyczyny czynność prawna dokonana przez T. P. (1), która nie jest dłużnikiem powoda i w stosunku do której powód nie dysponuje tytułem wykonawczym, nie może być uznana za bezskuteczną wobec powoda. Sądowi umknęła również okoliczność, że sentencja wyroku uwzględniającego skargę pauliańska powinna określać wierzytelność – pod względem podmiotowym i przedmiotowym – której ochronie ma on służyć.

W odpowiedzi na apelację (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w T. wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje;

Apelacja pozwanego M. P. (1) jest uzasadniona jedynie w zakresie, w jakim wskazuje na uchybienie polegające na nieokreśleniu w sentencji wyroku wierzytelności, której ochronie służyć ma uznanie czynności prawnej za bezskuteczną wobec powoda. W pozostałym zakresie zarzuty apelacji są całkowicie chybione.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu apelacji niewskazania w zaskarżonym wyroku wierzytelności, która jest przedmiotem ochrony, wskazać należy, iż istotą skargi pauliańskiej jest ubezskuteczenie w stosunku do wierzyciela czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią. Przysługuje ona, gdy dłużnik dokonując czynności prawnej z osobą trzecią, która odniosła korzyść majątkową, spowodował pokrzywdzenie wierzyciela. Jej koniecznym warunkiem jest zatem istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci zaskarżalnej wierzytelności pieniężnej.

Dochodzenie ochrony w oparciu o przepis art. 527 k.c. wymaga więc od powoda wskazania zaskarżonej czynności prawnej - jej rodzaju, treści, przedmiotu majątkowego do którego się ona odnosi, stron, ewentualnie innych indywidualizujących czynność danych, wykazania, że została ona dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela, oraz wierzytelności, której ochronie ma służyć powództwo. Przedmiotem ochrony może być bowiem tylko konkretna wierzytelność, a nie wszelkie bliżej nieokreślone prawa powoda. Sprecyzowanie wierzytelności przez powoda obejmować powinno przynajmniej jej istnienie, tytuł prawny i wysokość.

Występując z żądaniem pozwu w niniejszej sprawie powód sprecyzował wierzytelność, której ochronie służyć ma uznanie czynności za bezskuteczną wobec niego. Sprecyzowanie to z jednej strony odwoływało się do określenia orzeczenia sądu, na podstawie którego A. P. (1) jest dłużnikiem powoda, z drugiej zaś w uzasadnieniu pozwu wprost określono tę wierzytelność kwotowo jako kwotę 96.880,49 zł, która pozostała do egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego przeciwko dłużnikowi.

Tymczasem w wyroku Sądu Okręgowego z dnia 12 września 2013r przy uwzględnieniu powództwa w całości nie określono wierzytelności, której ochronie służyć ma stwierdzenie bezskuteczności wobec wierzyciela opisanych w wyroku czynności prawnych.

W orzecznictwie podkreśla się, że sentencja wyroku uwzględniającego powództwo w tego rodzaju sprawach nie może mieć charakteru ogólnego i powinna być sformułowana w sposób wykluczający możliwość rozciągania udzielonej ochrony na wszelkie prawa powoda. Bezskutecznością może być objęta czynność prawna dłużnika maksymalnie do rozmiarów konkretnej wierzytelności przysługującej wierzycielowi. Dlatego sentencja wyroku wydanego na podstawie art. 527 § 1 k.c. zawsze musi określać wierzytelność, której ochronie ma on służyć. Zagadnienie to było przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (por. m.in. wyrok z dnia 13 lutego 1970 r., III CRN 546/99, OSN 1970/10/192, uchwałę z dnia 11 października 1995 r., III CZP 139/95, OSNC 1996/117, wyrok z dnia 5 czerwca 2002 r., II CKN 1336/00).

Ma zatem rację pozwany podkreślając, iż sąd w zaskarżonym wyroku winien oznaczyć wierzytelność, która stanowić ma przedmiot żądanej przez powoda ochrony. Wskazanie tej wierzytelności jedynie w uzasadnieniu sporządzonym do zaskarżonego wyroku jest niewystarczające.

Dlatego też w tym zakresie zaskarżony wyrok podlegał zmianie w punkcie 1. na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., która to zmiana polegała na dopisaniu dodatkowej treści dotyczącej ograniczenia bezskuteczności opisanej w wyroku czynności prawnej do celów zaspokojenia konkretnej wierzytelności wskazanej przez powoda, a służącej mu wobec dłużnika A. P. (1).

Mimo zaskarżenia wyroku wyłącznie przez pozwanego zmiana taka była możliwa i nie naruszała przepisu art. 384 k.p.c., gdyż rozstrzygnięcie to było rozstrzygnięciem na korzyść pozwanego. Oznaczenie wierzytelności, której ochronie służyć ma uznanie czynności za bezskuteczną, chroni również osobę trzecią przed działaniami wierzyciela mogącymi poszukiwać zaspokojenia innych jeszcze wierzytelności służących mu wobec dłużnika, a nie objętych ochroną na podstawie art. 527 k.c. Zapobiega ona rozciąganiu udzielonej ochrony na wszelkie prawa powoda.

W tym miejscu wskazać jeszcze należy, iż zmieniając zaskarżony wyrok w punkcie 1. Sąd Apelacyjny działając na podstawie art. 378 § 2 k.p.c. rozpoznał sprawę z urzędu także na rzecz pozwanego M. P. (2), który nie zaskarżył wyroku. Rozstrzygnięcie takie było możliwe, gdyż będące przedmiotem zaskarżenia obowiązki pozwanych wynikające z rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1. wyroku, były wspólne dla obu pozwanych.

Pozostałe zarzuty apelacji pozwanego M. P. (1), to jest naruszenia prawa materialnego w postaci przepisu art. 527 k.c. oraz naruszenia prawa procesowego, są całkowicie chybione.

W pierwszej kolejności wskazać należy na niezasadność zarzutu poczynienia przez Sąd pierwszej instancji ustaleń sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Wbrew twierdzeniom apelującego Sąd Okręgowy nie ustalił, aby T. P. (1) była dłużnikiem powodowej spółki. Na inne uchybienia w ustaleniu stanu faktycznego skarżący zaś nie wskazuje. Należy mieć zresztą na względzie, że w istocie zarzut ten sprowadza się do kwestionowania oceny i wniosków prawnych, a nie ustaleń faktycznych.

Zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 527 § 1 k.c. również pozostaje nieuzasadniony. Naruszenia tego skarżący upatruje jedynie w ubezskutecznieniu czynności prawnej dokonanej przez dłużnika i jego żonę w odniesieniu do przedmiotu objętego małżeńską wspólnością majątkową dłużnika i jego żony, w sytuacji w której żona dłużnika sama nie jest dłużnikiem powodowej spółki, nie wyrażała zgody na zaciągnięcie zobowiązania przez męża i między małżonkami P. ustawowa wspólność majątkowa nie została zniesiona.

Wskazać trzeba, że nie umknęła uwadze Sądu Okręgowego okoliczność, że dłużnikiem w stosunku do powodowej spółki jest jedynie jeden z małżonków – a mianowicie A. P. (1), natomiast czynność prawna w postaci umowy darowizny z dnia 27 stycznia 2010r Rep. A nr (...) dotyczy przedmiotu objętego ustawową wspólnością majątkową małżonków P..

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone przez Sąd I instancji, iż okoliczność ta nie stanowi przeszkody do uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez oboje małżonków i dotyczącej ich wspólnego majątku.

Wskazać tutaj należy na orzecznictwo Sądu Najwyższego sprzed nowelizacji art. 41 § 1 krio, w którym ugruntowany był pogląd o dopuszczalności zaskarżenia przez wierzyciela skargą pauliańską czynności prawnej (darowizny) dokonanej przez oboje małżonków na rzecz osoby trzeciej (m.in. dziecka tych małżonków), gdy przedmiot darowizny wchodził do ich majątku wspólnego i nastąpiły wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej. Przy czym uznawano dopuszczalność takiego zaskarżenia również w sytuacji, w której status prawny dłużnika miał tylko jeden z małżonków, a przedmiot zaskarżonej skargą umowy darowizny - dokonanej przez małżonków - wchodził do ich majątku wspólnego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24.10.2003 r., III CZP 72/03, OSP 2004, nr 9, poz. 116 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06.06.2003 r., IV CKN 204/01, OSNC 2004, nr 9, poz. 138.).

W obecnym stanie prawnym małżonek dłużnika nieudzielający zgody na zaciągnięcie określonego zobowiązania nie odpowiada w zasadzie za to zobowiązanie nawet majątkiem wspólnym, poza pewnymi wyjątkami (art. 41 § 1 i 2 krio). Rozwiązanie takie ograniczające odpowiedzialności małżonka za długi innego małżonka, nie może jednak eliminować czy ograniczać możliwości posługiwania się skargą pauliańską wobec rozporządzeń obejmujących składniki majątku wspólnego, dokonywanych przez małżonków in fraudem creditoris (art. 527 i nast. k.c.). Ochronny cel skargi pauliańskiej przemawia za tym, aby dopuścić tę skargę także wówczas, gdy niełojalne wobec wierzyciela rozporządzenie majątkowe podejmowane było nie tylko przez małżonków mających status dłużników w rozumieniu art. 527 k.c., ale przynajmniej z udziałem jednego takiego dłużnika. Sam udział małżonka niebędącego

dłużnikiem wierzyciela w czynności prawnej noszącej cechy czynności fraudacyjnej jest wystarczającą okolicznością przemawiającą za możliwością uznania całej czynności prawnej za bezskuteczną wobec wierzyciela (art. 532 k.c), a nie tylko za zakwestionowaniem jej skuteczności wobec zadłużonego małżonka (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12 maja 2011r, sygn. akt III CZP 15/11, OSNC rok 2012, Nr 1, poz. 1).

Wbrew zatem stanowisku apelującego przepisy kodeksu cywilnego o skardze pauliańskiej, a także wyraźnie egzekucyjny cel takiej skargi, przesądzą możliwość uznania za bezskuteczną całej zaskarżonej czynności prawnej, a nie jej części, ujętej podmiotowo (wobec określonego podmiotu) lub przedmiotowo (w odniesieniu do wyodrębnionej części czynności prawnej).

Sąd Okręgowy zasadnie więc stwierdził, że w wyniku darowizny dokonanej przez oboje małżonków P. na rzecz ich synów zmniejszył się majątek zadłużonego małżonka, stał się one niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem tej czynności, a tym samym doszło do pokrzywdzenia wierzyciela. W konkluzji zasadnie przyjęto, że spełnione zostały przesłanki z art. 527 § 1, 2 i 3 k.c. w związku z art. 528 k.c. i zachodziły podstawy do udzielenia wierzycielowi ochrony prawnej na podstawie tych przepisów.

Wskazać przy tym trzeba, iż uznanie bezskuteczności czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela przez małżonków, z których tylko jeden jest dłużnikiem wierzyciela, a przedmiot czynności wchodzi do majątku wspólnego, nie przesądza o możliwości prowadzenia egzekucji na podstawie tego wyroku wobec osoby trzeciej z całego przedmiotu czynności prawnej, który wskutek czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wyszedł z majątku dłużnika, a który należał wspólnie do dłużnika i jego małżonka. Jest to jednak zagadnienie pozostające poza zakresem kognicji sądu w sprawie dotyczącej ochrony wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika.

Niezależnie od niezasadności omówionych wyżej zarzutów apelacji wskazać należy, iż w pozostałym zakresie apelacja pozwanego M. P. (1) podlegała odrzuceniu.

Przypomnieć trzeba, iż pozwany zaskarżył wyrok w całości, a zatem również w zakresie punktów 2. i 3., w których zawarto rozstrzygnięcia o uznaniu za bezskuteczne kolejnych czynności prawnych, na podstawie których osoba trzecia, rozporządziła korzyścią na rzecz kolejnej osoby. Pozwany M. P. (1) rozporządził bowiem uzyskaną korzyścią na rzecz swego brata M. P. (2), a tenże rozporządził całą korzyścią – i tą uzyskaną od dłużnika i jego żony i tą uzyskaną od pozwanego M. P. (1) – na rzecz swojego syna B. P. (1). W przypadku rozporządzenia uznanego za bezskuteczne wobec powoda, a opisanego w punkcie 2. zaskarżonego wyroku, osobą trzecią uzyskującą korzyść jest wyłącznie pozwany M. P. (2). W przypadku zaś ubezskuteczenia czynności opisanej w punkcie 3. tegoż wyroku osobą taką jest pozwany B. P. (1). W żadnej z tych czynności jako osoba uzyskująca korzyść z pokrzywdzeniem wierzyciela nie występuje pozwany M. P. (1). Pozwany M. P. (1) nie ma zatem interesu prawnego (gravamen) w zaskarżeniu tej części wyroku, która go nie dotyczy.

Przedmiotem licznych wypowiedzi orzecznictwa była sytuacja procesowa, w której jeden ze współuczestników zaskarża wyrok w części dotyczącej oddalenia powództwa wobec drugiego ze współuczestników, znajdującego się po tej samej stronie procesowej, przy braku zaskarżenia orzeczenia przez drugą stronę sporu. Nie było ono jednolite w zakresie skutków takiego zaskarżenia, ale zawsze przyjmowało jego niedopuszczalność. Pogląd o niedopuszczalności takiego środka zaskarżenia znalazł swój wyraz w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego – np. w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 12 czerwca 1967 r., sygn. akt III CZP 25/67 (OSNCP rok 1968, nr 4, poz. 57), w wyroku z dnia 5 listopada 1966 r., sygn. akt II CR 387/66 (OSNCP rok 1967, nr 7-8, poz. 133), w uchwale z dnia 14 listopada 1991 r., sygn. akt III CZP 112/91 (OSP rok 1992, (...), poz. 169), w uchwale z dnia 22 kwietnia 1991 r., sygn. akt III CZP 34/91 (OSNCP rok 1992, nr 2, poz. 24). Podobne stanowisko dotyczące spraw rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym Sąd Najwyższy zajął w postanowieniu z dnia 14 grudnia 2012r, sygn. akt IV CZ 161/12 (opubl. L.), w którym wskazał na istnienie interesu prawnego uczestnika postępowania nieprocesowego we wniesieniu apelacji (środka zaskarżenia) za przesłankę dopuszczalności apelacji (środka zaskarżenia). Stwierdzenie braku tego interesu uzasadniać zaś powinno odrzucenie apelacji.

Za utrwalone jurydycznie uznać należy zatem stanowisko, iż w tego rodzaju sytuacjach niedopuszczalna apelacja współpozwanego podlega odrzuceniu na podstawie art. 370 k.p.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 373 k.p.c. w związku z art. 370 k.p.c. odrzucił apelację pozwanego M. P. (1) w części dotyczącej rozstrzygnięcia o uwzględnieniu powództwa wobec pozwanych M. P. (2) i B. P. (1), a zawartego w punktach 2. i 3. zaskarżonego wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. Ponieważ w istocie – mimo uwzględnienia w niewielkim zakresie apelacji pozwanego – pozwany nadal pozostaje zobowiązany, winien być traktowany jako przegrywający sprawę i w konsekwencji zobowiązany jest zwrócić powodowi koszty postępowania apelacyjnego, które wynoszą kwotę 2.700,00 zł.